

УДК 377.031.4:69

*Оксана Субіна, кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу
професійно практичної підготовки,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна*

МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ З УРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анотація В матеріалі розкриваються цілі проекту Плану повоєнного відновлення України, що ґрунтується на концепції сталого розвитку нашої держави у повоєнний період; визначаються вимоги до ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників будівельних професій; обґрунтовуються переваги використання методу аналізу виробничих ситуацій в процесі організації професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців будівельної галузі.

Ключові слова: повоєнне відновлення України, фахові та ключові компетентності кваліфікованих робітників, професійно-практична підготовка фахівців будівельної галузі, метод аналізу виробничих ситуацій (кейс-метод), методики розвитку креативності майбутніх фахівців.

Abstract The paper examines the objectives of Ukraine's Postwar Recovery Plan, grounded in the principles of sustainable development during the reconstruction period; it outlines the essential competencies required for future qualified construction workers and substantiates the pedagogical effectiveness of the production situation analysis method in organizing professional and practical training for specialists in the construction sector.

Keywords: postwar recovery of Ukraine, professional and key competencies of qualified construction workers, professional and practical training of construction specialists, production situation analysis method (case method), methodologies for fostering creativity in future professionals.

Агресія рф проти нашої держави спричинила багато горя і страждань українському народові, вбиваючи і руйнуючи людські життя, здоров'я, долі та добробут. Багато захисників свободи і незалежності України, залишивши свої «мирні професії», самовіддано боронять рідну землю та відбивають у ворога

загарбані території, проявляючи мужність і героїзм, здобуваючи перемогу, наближаючи мир і спокій на нашій землі. З вірою в перемогу Національна рада з відновлення України від наслідків війни відповідно до Указу Президента від 21 квітня 2022 року № 266/2022 в рамках діяльності 24 робочих груп розробила проєкт Плану повоєнного відновлення України[1], що ґрунтується на концепції сталого розвитку нашої країни у повоєнний період, – гармонійній розбудові українського суспільства, економіки та культури. Серед цілей проєкту Плану відновлення України: 1) забезпечення економічної, соціальної та екологічної стабільності в умовах війни; 2) ефективне відновлення економічної діяльності та соціальної інфраструктури, а також зруйнованих природних екосистем; 3) розроблення та реалізація плану модернізації країни для забезпечення сталого економічного зростання та соціального розвитку[4]. Програма «Відновлення та модернізації житла й інфраструктури регіонів» займає пріоритетне місце серед національних програм Плану відновлення і передбачає реалізацію проєктів з будівництва і відновлення зруйнованих об'єктів житла, соціальної та виробничої інфраструктури, систем водопостачання та енергозабезпечення тощо. На реалізацію цієї програми передбачене найбільше серед усіх програм фінансування – 150-250 млрд дол.

Важливість швидкої та ефективної відбудови зруйнованої інфраструктури держави визначає нові завдання для сфери фахової освіти будівельної галузі, зокрема, щодо удосконалення змісту, форм і методів професійно-практичної підготовки майбутніх будівельників, проєктування навчально-виробничого процесу в системі професійної та фахової передвищої освіти відповідно до соціально-економічних реалій будівельної галузі, вимог до професійних компетентностей і результатів навчання майбутніх фахівців відповідно до сучасних виробничих потреб, завдань Концепції сталого розвитку та Національної економічної стратегії 2030.

В професійних стандартах будівельних спеціальностей за 2023 та 2024 роки поряд з фаховими компетентностями, необхідними для виконання суто

виробничих операцій, визначені також і, так звані «гнучкі навички» (soft skills), які є базовими для різних професій та необхідні в реалізації сучасної трудової діяльності. Серед ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників за професіями 7122 «Муляр», 7133 «Штукатур», 7132 «Лицювальник-плиточник», 7214 «Арматурник (будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи) визначаються зокрема: «комунікативна компетентність; математична компетентність; цифрова компетентність; особистісна, соціальна й навчальна компетентність; громадянсько-правова компетентність; підприємницька компетентність; енергоефективна та екологічна компетентність; культурна компетентність» [2; 3]. Завершити формування фахових та ключових компетентностей на даному рівні освіти, закріпити набуті теоретичні знання та перетворити первинні практичні уміння в професійні навички майбутні кваліфіковані робітники мають змогу під час практичних занять та виробничої практики. Мета та основні завдання професійно-практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників полягають у формуванні та закріпленні практичних умінь та навичок, необхідних для їх майбутньої професійної діяльності, а також у забезпеченні адаптації здобувачів освіти до реальних виробничих умов.

Одним з найбільш ефективних засобів досягнення цілей та завдань професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців будівельної галузі є використання методу аналізу виробничих ситуацій або кейс-методу. Серед його основних переваг в порівнянні з іншими методами практичної підготовки є *інтерактивний формат*, що забезпечує високий рівень засвоєння навчального матеріалу за рахунок активності та емоційності здобувачів освіти, *практична спрямованість*, що актуалізує набуті теоретичні знання в форматі вирішення практичних виробничих завдань; *конкретизація ключових та фахових компетентностей* в умовах наближених до реального виробництва.

Кейси поєднують в собі виробничу, дослідницьку та навчальну складові, тому процес їх створення передбачає роботу провідних фахівців відповідної галузі та викладачів одночасно. Як правило, в кейсі розглядається виробнича

ситуація, що відбулася в конкретній бізнес-структурі, і за необхідності умови даної ситуації можуть бути загострені шляхом закладання певної проблеми, що передбачає докладне вивчення всіх дотичних матеріалів, проведення наукових розвідок і аналізу матеріалів, дискусій та обговорення варіантів оптимального рішення задачі. Зміст кейсу може бути доповнений інформацією з різних відкритих джерел: звітів консалтингових компаній, досліджень ринків, інформації інвесторів, статистичних даних тощо. Оскільки мета застосування кейс-методу – навчання та/або перевірка конкретних знань і умінь здобувачів освіти, в кейс закладається комплекс вимог до теоретичної підготовки та практичних навичок, які учасникам потрібно застосувати для вирішення поставленого завдання, а також встановлюється відповідний рівень складності й додаткові вимоги.

За форматом використання виділяють: *адміністративні кейси (executive cases)*, *тематичні кейси (thematic cases)* та *Гарвардські кейси (Harvard cases)*. *Адміністративні кейси* мають короткі умови (1-2 стор.) і зазвичай пропонуються здобувачам освіти безпосередньо під час практичних занять або в якості домашнього завдання і вирішуються індивідуально або у форматі обговорення з викладачем. Такі кейси використовуються як ілюстрація теоретичного матеріалу або для перевірки конкретних предметних навичок. *Тематичні кейси* (3–5 стор.) орієнтовані на аналіз виробничої ситуації під час групової дискусії на практичному занятті, іноді передбачають коротку попередню підготовку учасників. *Гарвардські кейси* (в середньому 20–25 стор.) мають на меті проведення самостійної командної роботи протягом кількох днів та презентацію рішення. За рівнем складності розрізняють *високоструктуровані кейси (highly structured)*; *короткі начерки (short vignettes)* та *великі неструктуровані кейси (long unstructured cases)*. *Високоструктуровані кейси* включають мінімальну кількість додаткової інформації і передбачають певну модель рішення з оптимальним варіантом розв’язання ситуації. *Короткі начерки* знайомлять здобувачів освіти лише із ключовими поняттями і передбачають опрацювання учасниками необхідної додаткової інформації для успішного розв’язання поставленого

завдання. *Великі неструктуровані кейси* представляють складні виробничі ситуації, де здобувачам освіти пропонується обробити великі обсяги неструктурованих даних. Для підвищення рівня складності у кейс може бути включена зайва інформація та/або вилучені необхідні дані.

Кейс-методи в практичній підготовці майбутніх будівельників – це ефективний спосіб формування фахових компетентностей, в якому використовуються реальні виробничі ситуації з будівельних майданчиків для аналізу, пошуку варіантів оптимального вирішення проблемних питань та прийняття рішень. Здобувачі освіти не просто заучують теорію і практичні функції, а працюючи в умовах виконання проблемних виробничих завдань, усвідомлюють прикладний характер теоретичної та практичної підготовки в закладі освіти, що дозволяє їм розвивати необхідні практичні навички та закладати основи професійної майстерності.

Серед цікавих фактів використання кейсів у Гарвардській школі бізнесу (HBS), що підтверджують ефективність даного метода в професійній підготовці майбутніх фахівців, можна зазначити, що у роки Другої світової війни викладачі HBS написали 600 спеціальних кейсів для навчання військових; у середньому, за два роки навчання кожен слухач програми MBA в HBS вивчає 500–600 кейсів і витрачає на це до 80–90 % свого навчального часу[5].

Поєднуючи в собі елементи гри з технологіями фахового розвитку і системою дидактичного контролю, кейс-метод охоплює такі сучасні навчальні методи як: системний аналіз, моделювання конкретних ситуацій, рольові ігри, робота в малих групах, ведення дискусій тощо, що робить його надзвичайно ефективним і практичним в системі професійної освіти. Доречним також, на нашу думку, є в процесі реалізації професійно-практичної підготовки та аналізу виробничих ситуацій застосовувати методики розвитку креативності майбутніх фахівців будівельної галузі, зокрема, технології латерального мислення та рефреймінгу для пошуку нестандартних рішень у виробництві, методики генерації ідей на кшталт «Синектики» Вільяма Гордона або «Шести капелюхів

мислення» Едварда де Боно, а також широко використовувати технології рішення винахідницьких задач (ТРiB3) Генріха Альтшуллера для розв'язання реальних виробничих ситуацій будь-якої складності в будівельній галузі.

Список використаних джерел

1. Відновлення України: електронний ресурс. URL: <https://recovery.gov.ua> (дата звернення 22.05.2025).
2. Державний освітній стандарт. Професія: Муляр. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/pto/standarty/2023/09/27/Standart.proftekhn-Mulyar-1165-27.09.2023.pdf> (дата звернення 22.05.2025).
3. Затверджені стандарти професійної освіти 2024. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/profesiyno-tekhnichna-osvita/reforma-profesiynoi-osviti/zmist-profesiynoi-osviti-osvitni-standarti-programi-informatsiya-dlya-uchniv-ta-pedagogiv/osvitni-standarti-navchalni-plani-ta-programi/zatverdzeni-standarti-profesiynoi-osviti-2024> (дата звернення 22.05.2025).
4. Проект Плану відновлення України. URL: https://cdn.prod.website-files.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf (дата звернення 22.05.2025).
5. Profi Education. URL: https://www.profedu.kz/news/1557-ispolzovaniye_kejs_metoda_v_obrazovanii/ (дата звернення 22.05.2025).